

İLMİ İLE AMİR BİR BİLİM İNSANI, AMİRAN KURTKAN BİLGİSEVEN HOCAMIZIN ARDINDAN

Beylü DİKEÇLİGİL*

Bir güzel insan daha bu dünyadan göçtü. On gün kadar önceki en son telefon konuşmamızda “hastahaneden çıktığını ve çok zayıfladığını” söylemişti. Yine zihni pırl pırl, ifadesi akıcı ve sesi yine gençti. Bir yazısında; aşk ile iman edenlerin ve ilim için çalışanların, uzun yaşasalar da genç dimağa sahip olacaklarını yazmıştı. Telefonu kapattığımda, bunları hatırlayarak, bu gerçeğin yansımaları tekrar görmekten mutlu oldum, yanında bulunamamanın hüznüyle karışık. İnsan, ölümü, hayatın akışı içindeki doğal adımlardan biri olarak görse de, kimselere, hele sevdiğine hiç yakıştıramıyor. Amiran Kurtkan Bilgiseven hocam hiç ölmemiş gibi geliyor bana. Ama yakıştıramamaktan kaynaklanan bir duygu değil: Sevgili hocam için ölüm, bütün güzel insanların inandığı gibi, Sevgili’ye kavuşmaktır.

Evlendiğinde aldığı ikinci soyadı, onun en önemli özelliklerinden birini yansıtıyordu. Sevgili hocam, bütün güzellikleri sessiz ve derinden yaşadı. Onun sessiz ve vakur mütevazılığının ardındaki sevgi ve şefkati hissedip de ona hayran kalmamak elde değildi. İlk ve kısa görüşmelerde daha çok sessiz kalırdı. Zorunlu ve sürekli ilişkilerde ise onun için güven ve içtenlik çok önemliydi. Bu duyguyu kendisine veremeyenlere ise her zaman kapalı kaldı.

Hocamın ilk doktora tez öğrencisiydim. Kendisi ile ne kadar şanslı bir dönem yaşamış olduğumu, 1981 yılı ortalarında, Hacettepe Sosyoloji Bölümü’ne geçtikten sonra, daha iyi anladım. Hiçbir kaptisi olmayan, kişilik hiyerarşisine girmeyen, şu veya bu şekilde baskı kurmayan, minnet yükü ile bir ömürlük kul edinmeye çalışmayan bambaşka bir hoca idi. Şu anda, hocamın sahip olduğu güzel hasletleri anlatmak için, mevhumu muhalif olarak da olsa, olumsuz ifadeler kullanırken onun hatırasına haksızlık etmiş gibi rahatsızlık duyuyorum. Gerçek bir bilim insanına yakışan olgun ve asil davranışları, koyduğu mesafenin ötesini görenler için gayet açıktı.

---

* Prof. Dr., Erciyes Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü.

Eşinin vefatından sonra, sanırım 1983 ya da 1984 yılı. MEB bünyesinde yazılacak olan sosyoloji kitabının kapsamını hazırlamak üzere oluşturulan bir komisyonda görevliydim. Bir ara rahatsızlandım. Ağır bir rahatsızlık değildi, ama biraz etkilenmiştim. Onu birkaç gün evimizde misafir etmenin huzur dolu mutluluğunu yaşamıştık. “Beylül, ölüm düğündür aslında, ama şimdi ölmek istemiyorum; yazacak çok şey var. Daha hizmet etmek istiyorum” demişti. Bu hizmeti de gerçekten yaptı. Sevgili hocam, daha fazla zaman bulabilmek amacıyla, emekli olduktan sonra her iki yılda, bir kitap yayınladı. Ne var ki, kitapların dağıtımının yetersiz oluşu, her zaman okurlar için bir sorun oldu. Bu konuda her şeyi, kendi akışına bırakmış gibiydi. Onun için önemli olan eserlerin ortaya çıkması idi. Umarım bu sorun kısa zamanda çözülür.

Bilgiseven’in eserleri sadece bilgi bakımından değil, üslup açısından da kendine özgü, özgün eserlerdir. İlk eserinden son eserine kadar kıvrak ve keskin zekasını, sağlam ve derin muhakemesini yansıtan üslubu beni her zaman büyülemiştir. Türkiye’yi saran iç çatışmaların olduğu, 1970’lerin sonlarına doğru bir dönemdi. Farklı dünya görüşüne sahip değerli bir iktisat hocaları, “Amiran Hanım ne zaman yazıyor bu kadar akıcı üslupla bu derin yazıları? Gece, sessizlikte mi yazıyor?” diye haber göndermişti. Meseleyi ortaya koyuşu; kullandığı bir kavramı, geçtiği paragrafta değilse, bölüm içinde mutlaka tanımlaması, cümlelerinin sağlam gramer yapısı, başlık ve alt başlıkları, cümleleri, paragrafları birbirine bağlayan fikir akışı kelimenin tam anlamıyla büyüleyiciydi. En çetrefil bir düğümün, bir fikir akış içinde nasıl çözüldüğünü adım adım izlerken onun muhakeme gücüne kendinizi kaptırırız.

* Çok sayıdaki eserlerinin içinde çocuk hikayelerinin ayrı bir yeri vardır. Üslup ustalığı sizi orada da karşılar. Diğer kitaplarında ele aldığı ve derinlemesine çözümlediği ve yorumladığı değerleri çocuklara aktarmak için yazdığı “bu hikayelerdeki olayların büyük bir çoğunluğu, kendi yaşadığı ve çevresinde gözlemlediği olayların yansımaları” olduğunu söylerdi. Bu hikayeler aynı zamanda çocuklara duyduğu sevgi ve şefkatin hizmete dönüşmesidir, diyebiliriz. Nitekim ağabeyisinin oğluna, maddi ve manevi anlamda, anneden öte bir annelik yapmıştır.

Eserlerinin kapsamının, emekli olduktan sonra başlayan akademik hayatının ikinci döneminde biraz farklılaştığını görüyoruz. Bu hususu dikkate alarak eserlerini iki döneme ayırabiliriz. Birinci döneme ait eserleri doğrudan sosyoloji ile ilgili olan, her biri sosyoloji literatürü için ayrı bir kazanç sayılabilecek türden eserlerden oluşur. İkinci döneminde yazdığı eserlerini ise sosyal bilimler felsefesi kapsamında düşünebiliriz.

Sosyoloji literatürüne aldığımız kitaplarından bazılarını en kısa biçimde tanıtmak zorunda kalsaydık, şunları söylebilirdik: Doktora tezi olan *Maliye Sosyolojisi*, alanında tek eserdir ve bir olgunun sosyolojisinin nasıl yapılacağını gösteren önemli bir örnektir. *Eğitim Yolu İle Kalkınmanın Esasları*, bütüncü yaklaşımın olgular arasındaki bağlantıları nasıl kurduğunu gösteren bir başka değerli eserdir. *Genel Sosyoloji*'de toplum tanımı kadar toplumu, makro ve mikro görünümleri ve süreçleri ile yansıtan bir başka tanım yapılmamıştır ve kavramları netleştirmedeki ustalık değişme, gelişme ve büyüme kavramlarında bir kere daha yansır. Fındıkoğlu'ndan sonra metodoloji tarihini içeren ikinci kitap olan *Sosyal İlimler Metodolojisi*'nin ilk onbeş sayfası pozitivistik nedenselliğe (katı determinizme) karşı, yeni bilim anlayışının nedensellik açıklamasının ana çerçevesidir. Kitapta Gazali'nin Descartes, Biruni'nin Bacon üzerindeki etkilerine işaret edilerek modern bilimin kuruluşunda doğunun etkisi gösterilir. *Kadının Ülke Ekonomisindeki Yeri*, aslında dört cilt olan ve yayıncılığın şartları nedeniyle özet cilt olarak tek kitapta toplanmış bir saha araştırmasının sonuçlarıdır. Eser, sadece teori-uygulama uyumu göstermek bakımından değil, veri toplama aşamasındaki titiz uygulamaları ile de literatürde kendisine farklı bir yer edinmiştir. Bir toplumsal soruna çözüm getirmek amacı ile yazılmış olan *Tasavvuf ve Laiklik*, ele alıp tartıştığı konular ve sorunlar açısından döneminin çok ilerisinde bir eser olma ayrıcalığına sahiptir. Değer kavramına somut örnekler vermesi bakımından *Türk Kültürünün Manevi Değerleri*, bilişsel yaklaşımın güçlendiği bu dönemde, bilişsel boyut ve davranışsal boyutu birlikte ele alacak olan ve Türk toplumu üzerinde araştırma yapmak isteyen sosyologların, sosyal psikologların ve kültür analistlerinin işini umulmadık biçimde kolaylaştıracaktır. *Türk-İslâm Kültüründe Fert ve Cemiyet İlişkisi ve İslamî Kavramlar*, her şeyin siyasallaştırılmaktan kurtulduğu bir toplum yapısına kavuştuğumuzda sosyolojinin baş eserlerinden biri olacaktır. Bugün sosyoloji teorilerinin gelişiminden habersiz bir çoğunluğunun sandığının aksine, 'birey-yapı ilişkisi' Giddens ile sosyolojinin gündemine gelmiş değildir. Sosyolojinin en eski meselelerinden biri olarak birey-yapı/birey-toplum ilişkisi, bir sosyologun paradigmasını belirleyen ana sayılıtlardan biri olagelmiştir. Öyle ki, önceliğin hangi kavrama verilmiş olmasının bile anlamı vardır; bu nedenle 'toplum-birey' veya 'birey-yapı' terimleri bile sessiz sözlerle farklı şeyler anlatır. Bu ilişkide toplum mu belirleyicidir; yoksa birey mi? Kurtkan, Giddens'tan önce ve ondan habersiz, karşılık mantığı ile sorulan ve pozitivistik ve fenomenolojik sosyoloji paradigmalarının ayrıcağı olan bu sorunun cevabını siyah-beyaz tercihinin dışında kalarak vermiştir. Bu bile sosyolojik düşüncenin gelişimi çizgisinde Kurtkan'ın yerini göstermesi bakımından

çok önemli bir özelliktir. Sosyolojimizde ihmal edilen birey-toplum ilişkisi, Kurtkan'ın her zaman gündeminde olmuş ve diğer kitaplarında da ele alınmış ve olgunlaşmış hali ile *Türk-İslâm Kültüründe Fert ve Cemiyet İlişkisi ve İslamî Kavramlar*'ı kuşatmıştır.

Amiran Hocanın ikinci dönemde yazdığı eserleri, sosyoloji için vazgeçilmez bir disiplin olan sosyal bilimler felsefesine büyük katkıdır. Bu eserlerin değeri, sosyologlar ve diğer sosyal bilimcilerin, hatta fen bilimcilerin bilimsel sorunları ve araştırma konularını paradigma bağlamına yerleştirebildikleri oranda anlaşılacaktır. Zira, gerçek anlamda bilim yapabilmek, küreselleşme sürecinde evrensel ile yerel bilgi arasında verimli ilişkileri kurarak bilimi, bilimin anlam haritası/ paradigması içinde algılamakla mümkündür.

Amiran Hocanın, ilk bakışta doğrudan din ile ilgili görünen, ikinci döneme ait çalışmalarına, *Sosyolojik Açıdan İslâmiyet ve İslamî Kavramlar, Niyazi Mısri'den Esintiler*, *Türk-İslâm Kültüründe Fert ve Cemiyet İlişkisi ve İslamî Kavramlar*, *Kur'anda Beş Hikmet, İlm-i Ledün (Genel Teoloji), İmtihan, Yol* başlıklı eserlerini örnek olarak verebiliriz. Nitekim kendisi son görüşmelerimizden birinde, "Artık sosyoloji ile doğrudan ilgilenmiyorum. Benim yaptığım teoloji" demişti. Bu yüzden, *İlm-i Ledün* adlı kitabının başlığında parantez içinde genel teoloji ifadesi yer alır.

Bazılarına göre Amiran Kurtkan Bilgiseven bu eserlerle, bilimin dışında kalan tehlikeli bir bölgeye adım atmış oldu. Günümüz bilim anlayışındaki dönüşüme, yani paradigma kaymasına rağmen, "bilim ile felsefe, metafizik ve teoloji arasında ne gibi bir ilişki olabilir!" mahiyetindeki itirazi soru hala yaygındır. Oysa bilim ve din arasındaki ilişki konusunda iki sorunun cevabı çok önemlidir: Hangi din? Bilimsel paradigma nedir?

Ülkemizde, bilim ve din arasında herhangi bir ilişki olamayacağı konusundaki genel eğilim "Hangi din?" diye sormaksızın, Batı felsefesi ve bilimindeki eski tartışmaların bize aktarılması yönündedir. Bilindiği gibi Batının karanlık ortaçağında, doğuda Türk-İslam medeniyeti en parlak çağını yaşıyordu. Din, gerek batıda gerekse doğuda, ortaçağı belirleyen en önemli olgu olduğuna göre, din ve bilim arasındaki ilişkiye, zaman-mekan bağlamı içinde ve olgular arası (felsefe, din, bilim, sanat, kültürel kodlar, ekonomi, siyaset, coğrafi şartlar vb.) etkileşimi dikkate alarak bakmamız daha uygun olacaktır. Böyle bir yaklaşım, her şeyden önce birtakım önyargılardan kurtulmayı da talep eder.

Bilim ve din arasındaki ilişkiye nesnel bakışı engelleyen ikinci neden, konunun 19.yüzyıl pozitivist bilim paradigmasının içine hapsedilmiş olmasıdır. 20. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren kuantum fiziği ile başlayan ve başka alanlarda da devam etmekte olan gelişmelerle pozitivist bilim paradigmasının temel sayıltılarının / öncüllerinin yanlışlandığı bilinen bir gerçektir. Kartezyen evren tasarımı, katı determinizm, mutlak kesin bilgi, bilimin amacı, bilimsel düşünme yöntemi, bilimin nesnelliği gibi pozitivist bilimin, yani modern bilimin temel dayanakları/ sayıltıları da aynı durumdadır. Bütün bu gelişmelere rağmen, bu küflenmiş kaygı ve ısrarın sürdürülmesi, ancak bilim dışı kaygılar da dikkate alındığında açıklanabilir görünüyor. Amacımız politika yerine bilim yapmak olduğuna göre, yine bilimsel paradigma konusuna dönelim.

Bilim anlayışındaki değişmelerin anlaşılabilmesi için sadece bilimsel buluşların kronolojik bilgisi yetmemektedir. Kuhn'un 1960 yılında yayınladığı *Bilimsel Devrimlerin Yapısı* adlı eseri çok önemli bir işlevi olan paradigma kavramını sunuyor. Bilime dair dağınık bilgilerin düzene konulmasında ve bilim denen olgunun anlaşılmasında bu kavram anahtar rol oynar. Bu nedenle paradigma kavramını anlamak bilimin ne olduğunu anlamaktır, diyebiliriz. Kuhn'un bu eseri, ikinci baskısı yapıldığı kadar geçen yedi yılda, bilim anlayışı konusunda köklü değişikliklere neden oldu. Kitap, 20. yüzyılda en derin ve yaygın etkisi olan eserler içinde yerini aldı. Ne var ki, ülkemizde bilim dünyasında köşe taşı eserlerin Türkçeye aktarılması konusundaki görünmeyen kural yine işledi. Eser yirmi iki yıllık bir gecikmeden sonra, Türkçe olarak yayımlandı. *Bilimsel Devrimlerin Yapısı*, Nilüfer Kuyuş'un değerli çevirisiyle, 1982 yılında Türkçeye kazanılmış oldu. Çevirinin yayınlanmasından bu yana çeyrek yüzyıl geçti. Bu, bir kitabın etkisi anlamında, hiç de yabana atılacak bir süre olmamasına rağmen, ne yazık ki bizde Batıdaki gibi bir yankılanmadan söz edemiyoruz.

Amiran Hoca ile ilgili bir yazı kapsamında, konuyu dağıtmadan sosyolog gözü ile baktığımızda, bilim ve din, hatta her türlü metafizik arasındaki ilişkinin akademik dünyamızda hala hassas bir konu olduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle konuya nesnel yaklaşımın altını çizmek anlamında bazı açıklamaların yapılması bizce önemlidir.

Bilim anlayışı demek olan paradigmaya ve paradigma dönüşümüne/kaymasına dair Kuhn'un açıklamaları içinde ikisi, diğerlerinin konumu belirleyen koordinatlar gibidir: Birincisi, "bilim anlayışı demek olan paradigma bir dizi sayıltıya dayanır." İkincisi ise, "bu sayıltılar kültürlere ve zamana göre değişir."

Kuhn bize, bilimin temelinde bilimsel olarak sınılanması mümkün olmayan, ancak doğru bilgi olarak kabul edilen önermelerin olduğunu gösterdi; bilim anlayışı, yani paradigma bir dizi inançlardan oluşuyordu. Bu yüzden de önemli bilimsel keşif ve icatlara rağmen paradigma kayması uzun yıllar almaktadır. Her türlü metafiziği reddeden pozitivist bilimin de temelinde de, bu bilim-dışındaki alanlara ait sayılılar/aksiyomlar/kaziyeler, kısacası metafizik öncüller vardı. Bilime konu olan gerçekliğin doğası / yapı taşı nedir? Olgular arasında ne tür bir ilişki vardır? Bu gerçekliğin bilgisi ne tür bir bilgidir? Bilimin amacı nedir? Bilimsel bilgiye nasıl ulaşılır? gibi birçok soru, paradigmayı oluşturan, gözlem ve deney ile sınılanmaya elverişli olmama anlamında, bilimsel olmayan önermelerdir. Bunları ontolojik, epistemolojik ve metodolojik olmak üzere üç grupta ele alabiliriz. Zihinsel süreçte ise, hepsi birbirine kenetlenmiştir, birbiri içine yuvalanmıştır.

Peki, neden paradigmanın temelinde bilim dışı alanların bilgisine dayanan bu tür sayılılar yer alır? Bunlara neden ihtiyaç vardır? Bu soru, bilimin sadece din ile değil, diğer bilgi türleri ile olan ilişkisine kapı açan bir sorudur.

Cevap ise çok basittir : Zihin bir tabula rasa / boş levha değildir. Yapısı gereği zihin belirli referans noktaları olmadıkça işe koyulamaz. Bir beşeri faaliyet olarak bilimsel faaliyetin gerçekleşebilmesi için de, bilim insanlarının bu tür zihinsel hareket noktalarına / referans noktalarına ihtiyaçları vardır. Evrende her şeyin bilimsel bilgisine ulaşamadığına göre ve bilime ilişkin temel öncüller bilim dışı alanlarda kaldığına göre bu referans noktalarının oluşturulmasında bilim dışı alanların bilgisine ihtiyaç vardır.

Kuhn'un ikinci önemli katkısı, sayılıların kültürden kültüre zamandan zamana değişeceği noktasında idi. Bilimsel paradigmayı yani bilim anlayışını oluşturan iç içe geçmiş sayılıları üç kategoride toplarsak, bu katkı daha iyi aydınlanabilecek görünüyor: Bilime konu olan gerçekliğin doğası ve olgular arası ilişkilere dair *ontolojik*, bilginin ne'liğine ve imkanlarına dair *epistemolojik*, bilimsel bilgiye nasıl ulaşılacağına dair *metodolojik* sayılılar... Bunlardan ilk ikisi felsefe, din, teoloji, mistik gelenekler kısacası her türlü metafiziğin alanına girer ve varlığın doğasına ilişkin ontolojik sayılı bütün hepsine rengini veren ana kaynaktır. Ancak bu sayılı ve diğerleri zamandan zaman ve kültürden kültüre farklılık gösterirler.

Nitekim, Rönesans'tan beri gelişmekte olan ve 19.yüzyılda son şeklini alan modern bilim/pozitivist bilimin temeli Kartezyen mekanistik evren tasarımına dayanır. Bu ontolojik sayılı, bilime konu olan gerçekliğin madde ve zihin olmak

üzere iki parçalı olduğunu ve belirli kanunlara göre bir makina gibi düzgün işlediğini ileri sürer. İndirgemecilik, gözlem ve deney, determinizm, tahmin edilebilirlik gibi ilkeler, yani diğer sayılılar, bu sayılıtdan kaynaklanır. Ve en önemlisi 'ya-ya da' şeklinde ifade edebileceğimiz dikotomik mantığa (Aristo mantığı/klasik mantık/karşıtlık mantığı) dayanır. Newton mekaniği ile zirveye ulaşan ve 19. yüzyılda son şeklini alan modern / pozitivist bilim paradigmasının sayılıtlarının, 20. yüzyılda kuantum fiziği ile başlayan gelişmelerle yanlışlandığını biliyoruz. Capra'nın ifadesi ile, Kartezyen bir dünyada yaşamadıklarını anladıklarında kuantum fizikçileri varoluş problemi yaşamışlardır. Bu bilim insanları, bilimsel buluşların yorumlanabilmesi ve böylece teorinin tamamlanabilmesi için gerekli olan bilgileri, özellikle Taoizm, Budizm gibi uzak doğu mistik geleneklerinden almışlardır. Ve bunu da açıkça da ifade etmişlerdir. Benzer, hatta daha derin, açıklamalar getiren Sufi geleneğe uzak kalışın tarihsel nedenleri olduğunu hatırlamalıyız.

Kuantum fiziği ile başlayan yeni bilim / bütüncül bilim, bir başka ifade ile sistemler bilimi paradigmasının giderek geliştiğini ve güçlendiğini biliyoruz. Sibernetik, sistem teorisi, kaos teorisi, gaia hipotezi gibi bilimsel yaklaşımlar, yeni paradigmanın gelişmesini ve giderek güçlenmesini sağlamaktadırlar. Hepsinin açıklamaları bize, makine düzeninde işleyen ve iki parçaya ayrıştırılabilen bir evren tasarımının imkansızlığını göstermektedir. Parçalardan çok bağıntıların söz konusu olduğu, parçaların toplamından daha fazla bir şey olan bütün ile parçaları arasında organik etkileşimlerin bulunduğu dinamik ve ahenkli bir bütün anlayışı, ontolojik sayılı olarak, yeni paradigmanın temelinde yer alıyor. Böyle bir evreni anlamak için de, 'hem-hem de' şeklinde ifade edebileceğimiz bulanık mantık (saçaklı mantık / fuzzy mantık) gerekiyor. Uzak doğu mistik geleneklerinin ve sufi geleneğin düşünce tarzını biçimlendiren bu mantığa klasik mantık, paradoks mantığı adını vermişti.

Bilgiseven'in ikinci dönem eserleri, yeni bilim paradigmasının gelişmesine katkısı olan, Kuhn'un ontolojik, epistemolojik ve metodolojik sayılıtların kültürlerle ve dönemlere göre değiştiği konusundaki görüşünü somutlaştıran yerli bir kaynaktır. Bu eserlerde, bir çağda bilimin önderliğini yapmış ve Batı biliminin kurulmasında bilgi kaynağı olmuş İslam kültür dairesinin bilim anlayışını biçimlendiren sayılıtların, çağdaş bilgi birikimi ile beslenerek yeniden yorumlandığını görebiliyoruz. Bu eserlerin değerini takdir edebildikçe sadece sosyolojinin değil bütün bilimlerin önü açılacaktır. Evrensel bilime katkı, yabancı dilde yayın yapmaktan öte bir durumdur. Yeni bilim paradigması hakkıyla kavranıldığı ölçüde bilimdeki gelişmeler özünden yakalanacak ve yeni buluşlara zemin hazırlanmış olacaktır. Bu sadece sosyoloji veya

diğer sosyal bilimlerin değil, doğa bilimlerinin de ortak gerçeğidir. Gerek paradigmatik sayılılar gerekse bilimsel buluşlar düzeyinde Türkiye'nin bilime ve insanlığa katkısının artması ve bu katkıların derin etkilerinin olması bir hayal değildir.

Bunun için, ardı ardına gelen şu üç önerme bize yol gösterebilir: Bilim ve bilim-dışı bilgiler arasında kaçınılmaz ilişki vardır. Bu ilişki paradigmatik sayılılar düzleminde kurulduğu takdirde, her iki bilgi türünün bağımsızlığının korunduğu verimli bir etkileşim ortaya çıkar. Bunun için de hem dini hem de dünyevi ideolojiden gelecek saptırmaları önleyecek bir bilimsel eleştiri ortamının kurulabilmiş olması gerekir.

Böyle bir ortamda, Amiran Kurtkan Bilgiseven'in eserleri, tabii ki eleştirilebilirlik kaydıyla, önemli bir rol oynayacaktır. Yabancı dillere de çevirildiği takdirde bazı eserlerinin yeni bilim anlayışının gelişmesinde derin etkisi olacağına inanıyorum. Kendisi fikirlerinin yayılması için herhangi bir çaba göstermeden yazdı. Eserleriyle yaşamak gibi bir kaygı da taşımadı. Onun için yazmak, kendisine verilen yeteneğe ve bilgiye teşekkür borcunu ödemek ve hizmet etmektir, diyebiliriz. Bu nedenle onu herhangi bir ideolojinin, siyasi görüşün dar kalıplarına sokmaya çalışmak onu hiç anlamamak anlamına gelir.

Medya çağının imaj sorunlarından uzakta, kendi derin dünyasında verimli kalemi ile yüzyılların eskitemeyeceği kalıcı eserler bırakan güzel insan, Sevgili'sine kavuştu. Ardında, hayatını istediği gibi verimli yaşayabilmiş huzurlu ve mutlu bir insan örneğini, eserlerinin sayfalarında bize bırakarak...

Amiran Kurtkan Bilgiseven'in Adı Geçen Eserleri

(Eserler en yakın tarihten en eski tarihteki olanlara doğru sıralanmıştır.)

Yol, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2005.

İlm-i Ledün (Genel Teoloji), 2. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2003.

İmtihan, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2003.

Kur'an'dan Beş Hikmet, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2001.

Kadının Ülke Ekonomisindeki Yeri, Genç Sosyologlar Derneği Yay.: 3, İstanbul, 1998.

Niyazi Mısri'den Esintiler, Beka Yay., İstanbul, 1998.

Türk-İslâm Kültüründe Fert ve Cemiyet İlişkisi ve İslâmî Kavramlar, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1995,

- Sosyal İlimler Metodolojisi*, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1994.
- Sosyolojik Açıdan İslâmiyet ve İslâmî Kavramlar*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992.
- Eğitim Sosyolojisi: Kavramlar-Teoriler-Eğitim Yolu ile Kalkınmanın Esasları*, Genişletilmiş V. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1992.
- Genel Sosyoloji*, Filiz Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 1986.
- Türk Milletinin Manevî Değerleri*, Orkun Yayınevi, İstanbul, 1984.
- Sosyolojik Açıdan Tasavvuf ve Laiklik*, Genişletilmiş 2. Baskı, Kutsun Yay., Fatih Gençlik Mat., İstanbul, 1977.
- Maliye Sosyolojisi*, İÜ yayınları, İstanbul, 1. baskı, 1970.

ABSTRACT

Dedicated to the memory of Amiran Kurtkan Bilgiseven the purpose of this paper is to give an insider account of her life and works. Amiran Kurtkan Bilgiseven was a professor of Istanbul University and a prominent member of scientific community and a prolific writer of sociology with wide genuine interests ranging from sociology of finance to economics, from rural sociology to development and industry, from sociology of religion to Sufism and theology. Her wide range of interests rendered her sociological approach a unique character. Bilgiseven's integrative sociology found its sources deep into the Turkish-Islamic culture. But she remained well above all ideological conceptions of religious and secular sorts in her thought and worldview. Her contributions to Turkish sociology will be much appreciated proportionately as critical approach among the scientific community in Turkey gets stronger. Her books, articles and Works not only provide comprehensive knowledge on the subjects but also show evidence of strong reasoning and unique style to the reader. Beyond her valuable contributions to sociology as a scientist, Professor Bilgiseven has been much appreciated and admired for her kind and accomplished personality, for her altruism and richness of her deep inner world by all who know her.

Key Words: *Amiran Kurtkan Bilgiseven, sociology, integrative approach, methodology, theology*